

**TRABZON MİLLETVEKİLİ
M. AKİF HAMZAÇEBİ'NİN**

**2006 MALİ YILI BÜTÇE KANUN TASARISININ
ÇEVRE ve ORMAN BAKANLIĞI BÜTÇESİ ÜZERİNDE
PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNDA YAPTIĞI
KONUŞMANIN ÖZETİ**

2005 yılı bütçesi üzerinde 2004 yılı kasım ayında yaptığımız görüşmelerde gündeme getirdiğim bir konuyla sözlerime başlamak istiyorum. Konumuz, İskenderun açıklarında batan İspanyol Ulla gemisi. Hatırlayacaksınız, bu gemi, İspanya'dan gelerek, 2 200 ton zehirli atık yüküyle İskenderun'a demirlemişti ve İskenderun'da bu gemi batmıştı. Gemideki atığın çıkarılması ve tekrar menşe ülkeye iadesi konusunda kamuoyunda çokça görüş ve eleştiriler dile getirildi. Ben de bu çerçevede görüşlerimi geçen yıl bütçe görüşmelerinde ifade etmiştim. Sayın Bakan konuşmasında çok kısa bir bilgi verdiler; bu atığın önemli ölçüde çıkarıldığını, geriye yüzde 15'lik bir atığın deniz dibinde kaldığını, onun da hangi yöntemle çıkarılabileceği konusunda çalışmalar yaptıklarını ifade ettiler.

Ben konuya Radikal Gazetesinin haberleriyle başlamak istiyorum. Radikal Gazetesinin 23.10.2005 tarihli bir haberinde, "Ulla gemisinin 1 400 ton atığından kurtulduk" haberi var. Yani, 2 200 tonluk atığın 1 400 tonluk bölümü deniz dibinden çıkarılmış ve İspanya'ya gönderilmiş deniliyor; fakat, daha sonra, bir başka gelişme, yine aynı gazeteye yansıyor, Ulla'nın atığının önemli bir kısmının çıkarılmadığını "Ulla'nın atığı kayıp" başlığı altında veriyor. Konu şu: 6 Eylül 2004 tarihinde batan bu gemiden çıkarıldığı ifade edilen atığın belirlenmesi için yerel çevre koruma derneğinin mahkemede açtığı dava sonucunda bilirkişi sonuçta atığın çıkarılarak yüklendiği Amorito isimli gemide yapmış olduğu tespitle 115 ton katı atık madde ve 200 ton kabuklaşmış yükün olduğunu belirterek, 1 885 ton yükün ortada olmadığı belirtiyor; bu, bilirkişi raporu. Sonuçta, şöyle bir hususu da gündeme getiriyor, bilirkişi değerlendiriyor; 2 200 ton yükten 115 tonun çıkarıldığı, 800 ton suyun da deşarj edildiği kaydediliyor. Kaydedilen suyun önemli ölçüde bir zehirli maddeyi ihtiva ettiği, binde 5; 0,05 krom6 maddesinin bu deşarj edilen suyun içerisinde olduğu da bu raporda belirtiliyor.

Sonuçta, bu atığın bilirkişi raporuna göre çok önemli bir kısmı deniz altında duruyor. Atığın çıkarılmasını üstlenen Lafarge isimli şirket, Lafarge'ın atığı zaten bu. Onunla birlikte Omur Marine Şirketi, kamuoyunu yanıltıcı bilgi vermişlerdir. Sayın Bakandan ben bu konuda biraz daha detaylı bir açıklama istiyorum. Esasen, geçen seneki bütçe görüşmelerinde bu eleştiri ve değerlendirmeleri yaptıktan sonra, Sayın Bakanın konuya ilişkin değerlendirmelerini istemişim. Sayın Bakan, o zaman konunun esasına yönelik bir

değerlendirme yapamamıştı; yazılı cevap vereceklerini ifade etmişlerdi. Bugüne kadar o yazılı cevabı alamadığımı ifade etmeliyim.

Sanayileşmiş ülkeler atıklarını diğer ülkelere, bunu kabul edebilecek olan diğer ülkelere göndermek istemektedirler. Bu, dünyanın bir sorunu. Çevre esasen sadece ulus devletlerin sorunu değil. Öyle gibi gözükse de, gerçekte bütün dünyanın sorunudur. Gerçek olan bir şey var, ozon tabakası yırtılıyor ve sera etkisi var. Bu iki kavram, insanlığı mutlu bir sonun beklediği konusunda tereddüde sevk ediyor. Ozon tabakasının yırtılması ve sera etkisi sadece Türkiye'nin değil, sadece ulus devletlerin değil, bütün dünyanın sorunu, bir uluslararası işbirliğini gerektiren bir sorun. Böyle bir sorun için de ülkeler tabii ki ormanlarını artıracak, sularını koruyacak, çevresini koruyacak. Ama, milyonlarca tonluk bir enerjinin kullanıldığı dünyada, bu enerji kullanımının yarattığı ozon tabakasının yırtılması, sera etkisi, bütün ulus devletlerin üzerinde durması, önlem alması gereken bir sorun; yani, tek başına her ülkenin çevresini koruması, ormanlarını koruması, sulak alanlarını koruması, havasını koruması yeterli olmuyor.

Dünyada şu anda yaşanan en önemli çevre sorunu, ozon yırtılması ve sera etkisi. Bunları bir ekolojik sorun olarak bir başlık altında toplarsak, olayı bu açıdan değerlendirdiğimizde sorunu sadece gelişmiş ülkelerin bakış açısıyla ortaya koymuş oluruz. Çünkü, her yıl giderek yüksek büyüme hızlarıyla gelişmiş ülkelerin bugün ulaştığı düzey, bu insanları, bu toplumlari, gerçekten bu ekolojik sorun konusunda endişeye sevk etmektedir ve önlem alınması gerekliliği konusunda, bu ülkelerin kamuoyları hassasiyetini ortaya koymaktadır. Ancak, bu, refahı belli bir düzeye ulaşmış olan toplumların bakış açısı ve bu, dünya nüfusunun sadece yüzde 20'sidir, kalan yüzde 80'i, Asya, Afrika ülkeleri, dünyanın yoksul bölgeleri böyle bir bakış açısına sahip değil. Onlar için, bu sorun, onların öncelik sıralamasında çok aşağıda yer almaktadır. Onlar, büyümeden biraz daha fazla pay almak, daha hızlı kalkınmak, gelişmiş ülkelerle aralarındaki farkı biraz daha kapatmak istiyorlar. Onlar için ekolojik sorun çok aşağılarda, çok sıralamanın en sonlarında yer alıyor.

O zaman, şöyle bir sorun çıkıyor: Bir yanda bir ekolojik sorun var, ekolojik bunalım var, doğa sorunu var; öte tarafta da, yoksul ülkelerin gelişmiş ülkeleri yakalama sorunu, kalkınma sorunu, bir anlamda, dünyada gelirin daha adil bölüşülmesi sorunu. Bu iki sorunu nasıl uzlaştıracamız? Gerçekte, dünyanın çözmesi gereken konu, budur. Ekolojik sorun ile adalet sorununu, kalkınma sorununu hangi dengede buluşturacağız? Bunları nasıl dengeleyeceğiz? Yani, hem gelişmenin nimetlerinden yararlanacağız, bundan fedakârlık etmeyeceğiz hem de çevreyi koruyacağız. Bu konu, çözümlenmiş bir sorun değildir. Bütün dünya ülkelerinin karşısındaki en temel sorun budur. Çevre sorunu deyince, en temel sorun budur. Yoksul ülkelerin, sanayileşmiş ülkelerin gelişme stratejisini, kalkınma stratejisini benimsemeleri halinde, dünyada daha fazla doğal kaynak talebi olacaktır. Daha fazla doğal kaynak talebi, dünyadaki doğal kaynakların zaten makul ölçüleri aşmış şekilde kullanılmış

olan doğal kaynakların daha çok kullanılması ve dünyanın, doğal çevrenin tahrip edilmesi sorunu ortaya çıkmaktadır.

Son elli yılda, çevre konusunda olup bitenlere bir göz atalım. Kısaca birkaç başlık vermek istiyorum.

Sera gazlarının yoğunlaşması doğanın izin verdiği sınırları aşmış.

Yeryüzünde işlenebilir toprakların üçte 1'i bozulmuştur.

Tropikal ormanların üçte 1'i kesilmiştir.

Kullanılabilir durumdaki suyun dörtte 1'i tükenmiş, balıkların dörtte 1'i yok olmuştur.

Birtakım bitki ve hayvan türleri ortadan kalkmıştır.

Halen, dünya, doğanın üretibildiğinden daha fazlasını tüketmektedir.

Ekolojik sınırın geçilmiş olması, o günden bu yana insanlık tarihini belirlemeye başlayan bir göstere haline gelmeye başlamıştır. Bu sınır, yüzde 30-40, belki 50 oranında şu anda aşılmıştır. 1970'lerde, bu oranın yüzde 30 oranında aşıldığı söyleniyordu. Şimdi, ne yapmak gerekir, sorun burada. Şimdi, zengin ülkelerin diğerlerine önerisi "siz, bizim gelişme yöntemimizi izlemeyin, siz bizim gelişme yöntemimizi, bizim kalkınma yöntemimizi izlerseniz, çok fazla doğal kaynak tüketeceksiniz, fosil yakıtları kullanacaksınız, petrol, kömür, bütün bunları kullanacaksınız, sizin karbon emisyonunuz olağanüstü ölçüde artacak ve siz, dünyayı mahvedeceksiniz..." Tabii ki, zenginlerin yoksullardan bunu istemeye hakkı yok. Yani, istiyorsunuz; ama, herhalde, sizin de fedakârlık etmeniz gereken noktalar vardır. Belki, zengin ülkeler de, büyüme hızlarını düşürmek zorundadır. Sürekli ekonominin çok yüksek oranlarda büyümesi ve bütün hükümetlerin kendilerine böyle bir hedef koyması, dünyayı, doğal kaynakları yok ediyor.

Bu çerçevede, Doğa, insanın hâkim olacağı, onun efendisi olacağı bir varlık, bir çevre değil, insanın onun içine yerleştiği, onun içinde kendisine yer bulduğu bir çevre olarak algılanmalı. Bütün çevrebilim politikaları bu şekilde eğer şekillenirse, gerçekten doğayı kurtarabiliriz.

Sulak alanların Ramsar Sözleşmesi uyarınca korunmasına yönelik teknik, idarî ve yasal yapılanmanın yetersiz olduğu kanaatindeyim. Bu konuda kurulacak olan yerel sulak alan komisyonlarına, katılımı artıracak şekilde sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin de dahil edilmesinin kendisinden beklenen görevler açısından, komisyonlardan beklenen görevler açısından yararlı olacağını düşünüyorum.

1994 yılında taraf olduğumuz ve halen 12 sulak alana koruma statüsünü verdiğimiz Ramsar Sözleşmesinin uygulanmasında çok önemli sorunlar yaşanmaktadır. Örneğin, Seyfe ve Sultan Sazlığı, Ramsar alanlarında, DSİ tarafından yürütülen projeler sonucunda, sulak alanlar kaybolmuş, Türkiye Cumhuriyeti olarak uluslararası düzeyde korumaya söz verdiğimiz sulak alanlar susuz bırakılmıştır. Ben, Çevre ve Orman Bakanlığının sulak alanlar konusunda çok daha etkin bir rol oynaması gerektiği kanaatindeyim. Devlet Su İşleri Genel

Müdürlüğü, öyle, istediği gibi sulak alanları kurutma, tarım toprağı elde etme gibi faaliyetlere girememelidir. Çevre ve Orman Bakanlığı, bu konulara müdahale etme yetkisine sahip olmalıdır. Nasıl, bir sanayi tesisinin kurulması için ÇED raporu gerekiyorsa, DSI'nin bir sulak alanı tarımsal alana dönüştürme gibi bir amacı var ise, bu konuda Çevre ve Orman Bakanlığının ciddî bir incelemesine, raporuna, görüşüne ihtiyaç duymalıdır; gerekirse, bu konuda bir yasal düzenleme yapılmalıdır.

Türkiye'nin su kaynakları ve sulak alanlarının korunması, yönetimi ve geliştirilmesine yönelik ciddî bir stratejisi yoktur. Bu konuda, uzmanların, politikacıların, siyaset bilimi uzmanlarının, ekologların da görev alacağı bir komisyon tarafından bir strateji belgesi hazırlanması gerekmektedir.

Konuşma metninin tamamına <http://www.tbmm.info/mehmetakifhamzacebi> adresinden ulaşılabilir.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.